

Péter I. Zoltán: Ki volt Léda?

Egy szerelem története (Részlet)

1909 júniusában így ír Ady Endre Lédának: "Sajnos, Maga nekem nem volt jó sorsom, holott az akart lenni. Bár veszttem volna Nagyváradon, bár ne csináltam volna meg, amire Maga bízott, ezt a hatéves kálváriát."

Már menekülne Ady e kapcsolatból, de nincs hozzá se ereje, se bátorsága, és még évekig halogatja a szakítást, amelynek megfogalmazása az 1912. márciusi végzetes összeveszésüket követően megszületett Elbocsátó szép üzenet volt. Péter I. Zoltán Ady és Léda (Egy szerelem története) című könyve végigköveti e kapcsolat kilenc évét. Egy részletet közlünk belőle.

(...)

(Brüll) Adél négy elemi magániskolában végzett Váradon, majd Bécsbe került, egy előkelő intézetbe. Mikor hazatért az intézetből Váradra, már kifejlett nagylány volt. Állítólag folyékonyan beszélt németül, franciául és angolul, és tökéletesen tudott viselkedni. Minden ajtó megnyílt előttük, és édesanyjával együtt hivatalos volt az "úri társaság" minden báljára. Adélnek elég mozgalmasan és vidáman teltek otthon a napjai, 18-19 éves korában kezdett bálozni. Igen szép lány, feltűnő jelenség volt.

Révész Béla szerint forogtak körülötte az udvarlók, kérők. Brüll Berta név szerint is megemlítt egy Schey Pál nevű huszár főhadnagyot és egy Recht Sándor nevű hegedűművészt. A tiszttel való házasságot a család ellenezte, főleg a nagymama, a hegedűművész viszont Adél tetszését nem nyerte el. Később Ordódy Pál huszár főhadnagy udvarolt Adélnek. Ordódy Pált 1890-ben helyezték Nagyváradra. Úgy tudták a váradiak, hogy "bensőséges szerelmi viszony" fűzte Adélhoz, akivel mindig együtt mutatkozott, de a tiszt 1897-ben váratlanul áthelyezését kérte, és ezzel megszakadt kapcsolatuk annak ellenére, hogy az ismerősök arra számítottak, hogy az házassággal végződik. A házasság megghiúsulásának okát keresve Fehér Dezsőné valószínűnek tartotta azt, hogy ekkor ment tönkre Brüll Samu, ami veszélyeztette a házassághoz szükséges kauciót, de nem zárta ki azt sem, hogy sok egyéb oka is lehetett annak, hogy a főhadnagy áthelyeztette magát, ami szíven találta Adélt, aki egyik napról a másikra visszavonult a társaságtól. Mindezt tagadta Brüll Berta, aki szerint házasságról szó sem volt közöttük. Nem hallotta soha a nővérétől azt sem, hogy szeretett volna Ordódyhoz férjhez menni, viszont Schey főhadnagyhoz igen, de azt a család ellenezte, a nagymama egyébként is minden tisztet üresnek, léhának, pazarlónak tartott. Mintegy az előbbi kijelentését igazolandó, nem tartotta valószínűnek, hogy a nagyanyja hajlandó lett volna akár egy árva fillért is adni kaucióként.

Önként adódnék a válasz: - állapította meg Benedek István - ha a zsidó menyasszonynak nincs pénze kaucióra, és nincs vagyona, akkor a huszártiszt miért tartson ki mellette? Ez lenne a típusos lelépési ok, csak hogy Ordódy nem volt típusos huszártiszt - ezt a későbbi élete is bizonyította, amit Dénes Zsófia kutatott ki -, az sem bizonyos, hogy értesült Brüllék anyagi összeomlásáról. A nagymama, Brüll Lipótné vagyona megmaradt, ebből kifizethette volna a kauciót. A legvalószínűbb az - vélte Benedek István -, hogy Ordódy nem nősülésre termett ember volt, megrögzött agglegény, aki talán megelégedte e szerelmet, és áthelyeztette magát egy másik garnizonba.

Ezt követően jelent meg Nagyváradon Diósy Ödön, a legenda szerint 1897-ben - Brüll Berta szerint 1898 nyarán -, és amikor meglátta Lédát, kijelentette: ő lesz a felesége. Diósy Szófiából jött haza, ahol apróbb üzletekkel foglalkozott. Előzőleg állítólag kijárta Bécsben a Keleti Akadémiát - amit Brüll Berta nem tartott valószínűnek -, és több nyelvet is beszélt.

(...)

Diósy Ödön - aki mellesleg ekkor még nem írta y-nal a nevét - 1898. november 29-én vette feleségül Brüll Adélt. Fiatal szófiai kereskedő, más híradás szerint kereskedelmi ügynök volt ekkor, de távolról sem a Magyar Kereskedelmi Múzeum ottani képviselője, mint ahogy az a Révész-féle könyvben szerepelt. Ugyanis ha így lett volna, e titlust feltüntették volna a lapokban megjelent esküvői tudósításokban is. Ez utóbbiakból Hegedüs azt is megállapította, hogy a házasságot háznál, s nem a díszes zsinagógában tartották, ami azt bizonyítja, hogy kerülni akarták a nyilvánosságot. A házassági tanúk a menyasszony rokonai voltak: Mihály Adolf váradi fiskális és Stern Márton, és nem a helyi társadalom valamelyik kiemelkedő tagját

kérték fel esküvői tanúnak, ahogy az akkor szokásban volt. Mindezek láttán Hegedüs Nándor szerint önként adódik a kérdés: a Brüll család nem tartotta partinak Diósy Ferenc címfestő fiát, vagy pedig Diósyéknak nem kellett Brüll Adél? Szerinte egyik családban sem látták szívesen a házasságot.

Akkor miért házasodtak össze? E jogos kérdésre mindkét fél részéről megvolt a magyarázat. A Brüll család bár kevesellte a kisiparos Diósyékat, de Adél már 25-26 éves volt, akkori viszonyok között "vénlánynak" számított, udvarlói elpártoltak tőle, a család megcsappant anyagi helyzete, s talán a körülötte szállongó pletykák miatt is belement az esküvőbe. Nem sokat gondolkodott Adél, amikor Diósy megkérte a kezét, örült, hogy kiszabadulhat az otthoni kilátástalanságból, a Diósy által ígért jólétbe, nagyvilági életbe. Elhitte, el akarta hinni a sok szépet, amit Diósy mesélt.

A Diósy család sem lehetett elragadtatva az anyagilag lecsúszott Brüll családtól, ráadásul úgy tarthatták, hogy Adélt vőlegénye nemcsak otthagyta, hanem hírbe is hozta őt. Hogy Ödön beleszeretett volna első látásra a mutatós nőbe? Elképzelhető, bár nem valószínű. Nagyobb a valószínűsége annak, hogy nem szerelemből, hanem érdekből nősült, úgy gondolhatta, hogy mutatós felesége révén betörhet a szófiai nagykereskedők világába. De Léda hozománya is - amelyet a nagymama őrzött a másik két lány hozományával együtt - jól jöhetett az általa tervezett komolyabb vállalkozásokhoz.

(...)

Bárhogy is történt, a házasság megkötött, a házasok Szófiában kezdték közös életüket. Itt kellett rájönnie a fiatal feleségnek arra, hogy férjének egyelőre nincs jól menő üzlete, ügyfelei kétes egzisztenciájú emberek. Mindennaposak voltak náluk a látogatók. Diósynak hihetetlen energiával, ügyességgel sikerült a felszínre kerülnie, ezt követően szinte naponta estélyeket tartottak náluk, amelyeken már olyanok is megjelentek, akik számítottak az üzleti életben. Már a fejedelmi udvarban is tekintélye lett Diósynak. Erre az időre tehető mindkettőjük kikeresztelkedése, ami Brüll Berta szerint Görögországban történt.

Ennek a jólétnek 1900 tavaszán egyszerre csak vége szakadt, a házaspárnak egy szál ruhában kellett elmenekülnie Bulgáriából először Szerbiába, majd Görögországba, hogy végül Párizsban kössenek ki. Hogy mi is történt valójában, ma sem lehet pontosan tudni. Révész könyve szerint Diósy üzleti balszerencséje, illetve üzletbarátainak csalárdsága miatt került csődbe. Brüll Berta úgy emlékezett, hogy nővére szerint férje valamilyen politikai ügybe keveredett. Brüllék úgy tudták, hogy a vejüknek Szófiában tiltott szerencsejátéklklubja volt. Ady Lajos szerint Diósyék a legfelsőbb körökkel barátkoztak, s nagystílusú életüket félbeszakító összeomlást említett, Bölöni pedig tőzsdeügyekre és politikai összefüggésekre céloz, a közvetlen okot azonban homályban hagyja. A Budapesti Hírlap 1900. március 19-i számában a következő hírt közölte: "Diósi Ödön néhány év óta Szófiában lakó bizományos és ügynök több család elkövetése után megszökött. [...] Összes adósságai mintegy százötvenezer frankra rúgnak..."

A Brüll család azt várta volna el Adéltól, hogy hagyja ott a férjét, de ő kitartott mellette, sőt munkát vállalt a francia fővárosban. A hitelezők kielégítésére hozománya mellett húgai hozományát is feláldozta, amit Diósynak néhány év múlva sikerült visszafizetnie. "Elismerésre méltó nagylelkűség - vélte Benedek István -, hogy a két testvér kockára tette teljes örökségét nénjük becsületének megmentése érdekében. Lehetséges, hogy nemcsak a becsületről volt szó, hanem arról is, hogy mint bűnrészes börtönbe ne kerüljön." Diósyné tehát becsületesen kitartott férje mellett, segített neki, hogy Párizsban a semmiből új megélhetést teremtsen. "Az anyagi érdekszövetség összekapcsolja őket, de az érzelmi szálak végleg meglazulnak köztük. Amikor 1903 nyarán, férje adósságainak rendezése után és helyzetük fokozatos javulásával,

már emelt fővel s visszatért önérettel hazalátogat Váradra, Párizs nimbuszát hozza magával. Pompás toalettekben, hódítóan jelenik meg a korzón, s vonzza a hódításra éhes udvarlókat, akiket talán a régi pletykák emléke is sarkall." És az udvarlók nem is késtek...

Péter I. Zoltán: Ady és Léda - Egy szerelem története

Noran Kiadó, 430 oldal, 2699 Ft